

Наталія
ХЕНДЕЛЬ

Діяльність Всесвітньої асамблеї охорони здоров'я ВООЗ у боротьбі з поширенням COVID-19

У статті проаналізовано права Всесвітньої асамблеї охорони здоров'я ВООЗ у прийнятті санітарних і карантинних вимог та інших заходів, спрямованих проти міжнародного поширення хвороб. Досліджено зміст резолюції Всесвітньої асамблеї охорони здоров'я ВООЗ «Відповідь COVID-19» та її вплив на міжнародне співробітництво у боротьбі з поширенням COVID-19. Розкритий обов'язок держав-учасниць Міжнародних медико-санітарних правил 2005 р. щодо сповіщення та обміну інформацією в разі несподіваних або незвичайних подій у галузі громадської охорони здоров'я.

Ключові слова: пандемія COVID-19, Всесвітня організація охорони здоров'я, Всесвітня асамблея охорони здоров'я, резолюція «Відповідь COVID-19», Міжнародні медико-санітарні правила 2005 р.

The article analyses the rights of the WHO World Health Assembly in adopting sanitary and quarantine requirements and other measures against the international spread of disease. The content of the WHO World Health Assembly Resolution «COVID-19 Response» and its impact on international cooperation in combating the spread of COVID-19 have been studied. The obligation of the States Parties of the 2005 International Health Regulations to notify and exchange information in case of unexpected or unusual events in the field of public health has been disclosed.

Keywords: COVID-19 pandemic, World Health Organization, World Health Assembly, Resolution «COVID-19 Response», 2005 International Health Regulations.

Напередодні 73 сесії Всесвітньої асамблеї охорони здоров'я ВООЗ 122 держави закликали ВООЗ та міжнародне співтовариство до ретельного розслідування джерела походження і масового поширення COVID-19. 73 сесія Всесвітньої асамблеї охорони здоров'я ВООЗ проходила 18-19 травня 2020 р. у режимі онлайн конференції. Всесвітня асамблея охорони здоров'я ВООЗ відповідно п. а ст. 21 Статуту (Конституції) ВООЗ 1946 р. має повноваження встановлювати права, що стосуються санітарних і карантинних вимог та інших заходів, спрямованих проти міжнародного поширення хвороб. На 73 сесії Всесвітньої асамблеї охорони здоров'я ВООЗ 19 травня 2020 р. держави-члени консенсусом прийняли резолюцію про боротьбу з COVID-19, її підтримали 140 держав. Також були обрані десять держав у виконком ВООЗ (Ботсвана, Великобританія, Гана, Гвінея-Бісау, Індія, Колумбія, Мадагаскар, Оман, Республіка Корея та РФ).

До цього часу Всесвітня асамблея охорони здоров'я проходила безперервно починаючи з 1948 року, конкретизуючи зазначає П. А. Вільярель, що як і очікувалося, цьогорічна зустріч була зосереджена на пандемії COVID-19, яка стала найбільшою глобальною проблемою в галузі охорони здоров'я, яку Асамблея коли-небудь розглядала [1].

На 73 сесії Всесвітньої асамблеї охорони здоров'я ВООЗ була і критика організації у несвоєчасному забезпеченні та обміні інформацією про COVID-19, зокрема зі сторони секретаря з питань охорони здоров'я та соціальних служб США Олексія Азара [2]. Також під час сесії Всесвітньої асамблеї президент США Дональд Трамп опублікував «роз'яснювальний лист» зі звинуваченнями проти ВООЗ та Китаю щодо їхніх дій у боротьбі з COVID-19 [3].

Резолюція «Відповідь COVID-19» була внесена за підтримки понад 110 держав, включаючи Австралію, 27 держав-членів ЄС, Україну, Японію, Великобританію, Канаду та інших, до них пізніше приєд-

УДК: 341.176

<https://doi.org/10.36952/uail.2020.2.91-95>

© Н. В. Хендель

ХЕНДЕЛЬ Наталія Володимирівна

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри міжнародного та європейського права

Національного університету «Одеська юридична академія»

налися 54 африканських держави. Жодна із 194 держав-членів ВООЗ не висловилася проти проекту резолюції «Відповідь COVID-19», включаючи США та КНР.

Текст резолюції «Відповідь COVID-19» починається зі встановлення наслідків COVID-19 від смертності да негативного впливу на фізичне та психічне здоров'я та соціальне самопочуття. Зазначається і катастрофічні наслідки для економіки та суспільства через загострення нерівності як в самих державах так і між державами [6].

У резолюції «Відповідь COVID-19» акцентується увага на відповідальності урядів держав ухвалювати та впроваджувати відповідні заходи щодо боротьби з пандемією COVID-19, враховуючи особливості національної системи охорони здоров'я та інші. На 194 держав-членів ВООЗ покладені обов'язки виконувати положення Статуту (Конституції) ВООЗ 1946 р. та Міжнародних медико-санітарних правил 2005 р.

Окремо вказується на статутний (конституційний) мандат ВООЗ, як координуючої установи міжнародного співробітництва у сфері охорони здоров'я, і «визнаючи її ключову керівну роль в рамках більш широкого реагування Організації Об'єднаних Націй та важливість посилення багатостороннього співробітництва у подоланні пандемії COVID-19 та її значних негативних наслідків» [4].

У резолюції звертається увага на непропорційний вплив пандемії COVID-19 на бідних та найвразливіших людей, впливаючи на покращення здоров'я та розвитку у державах з низьким та середнім рівнем доходу та державах, що розвиваються, тим самим перешкоджаючи досягненню Цілей сталого розвитку та універсальному охопленню здоров'ям (УНС).

Також згадується у резолюції право людини на доступ до якісної, безпечної, ефективної та доступної діагностики, терапевтичних препаратів, лікарських засобів та вакцин, основних технологій для здоров'я та їх компонентів, а також обладнання для реагування на COVID-19. Право на доступ до якісних, безпечних, ефективних та доступних лікарських засобів, включаючи вакцини, є компонентом права на здоров'я.

Поза увагою не залишилося і міжнародне гуманітарне право, яке спрямоване на запобігання та пом'якшення спалахів COVID-19 під час збройних конфліктів. Необхідно зазначити, що Міжнародний Комітет Червоного Хреста підготував публікацію «COVID-19 і міжнародне гуманітарне право».

Щодо запропонованих дій у резолюції «Відповідь COVID-19» міститься заклик:

1) до єдності та солідарності щодо активізування співробітництва на всіх рівнях для стримування, контролю та пом'якшення пандемії COVID-19;

2) до універсального, своєчасного та справедливого доступу до всіх якісних, безпечних, ефективних та доступних основних технологій та товарів охорони здоров'я та усунення невинуватих перешкод до них, включаючи узгодження з положеннями відповідних міжнародних договорів, зокрема, положення угоди ТРІПС.

3) створити державами національного міжсекторального плану дій щодо боротьби з COVID-19;

4) при впровадженні національних план дій забезпечити повагу прав людини основоположних свобод та запобігати насильству, дискримінації, стигматизації та маргіналізації;

5) вжити заходів для підтримки доступу до безпечної води, санітарії та гігієни, запобігання та контролю інфекцій, гарантуючи належну увагу пропаганді заходів особистої гігієни;

6) підтримувати постійне функціонування усієї системи охорони здоров'я держави;

7) надати населенню надійну та вичерпну інформацію про COVID-19 та заходи, що вживаються владою у відповідь на пандемію;

8) забезпечити доступ до безпечного тестування, лікування та паліативної допомоги при COVID-19;

9) забезпечити ВООЗ своєчасною, точною та достатньо детальною інформацією про охорону здоров'я, пов'язаною з пандемією COVID-19, як вимагають Міжнародні медико-санітарні правила 2005 р.;

10) забезпечити медичних працівників й інших працівників, які піддаються впливу COVID-19, доступом до засобів індивідуального захисту, інших необхідних товарів та відповідним навчанням;

11) поділитися знаннями про COVID-19, отриманими уроками та досвідом боротьби з поширенням COVID-19;

12) співпрацювати для сприяння науково-дослідним розробкам у сфері боротьби проти COVID-19;

13) посилити дії щодо залучення жінок до участі у всіх етапах прийняття рішень та впровадження гендерної перспективи у відповідь на COVID-19 та відновлення після пандемії;

14) забезпечити стійке фінансування ВООЗ для реагування на потреби охорони здоров'я в глобальній відповіді на COVID-19 [4].

Окремими пунктами резолюції «Відповідь COVID-19» встановлюються дії Генерального директора ВООЗ:

1) співпрацювати з Генеральним секретарем Організації Об'єднаних Націй та відповідними міжнародними організаціями, включаючи агенції-учасниці Глобального плану дій щодо здорового жит-

тя та добробуту, над усесторонньою та скоординованою відповіддю у системі Організації Об'єднаних Націй для підтримки держав-членів у своїх відповідях на пандемію COVID-19, а також співпраця з урядами;

2) зміцнювати потенціал ВООЗ на всіх рівнях для повноцінного та ефективного виконання функцій, покладених на неї Міжнародними медико-санітарними правилами 2005 р.;

3) надати допомогу та продовжувати закликати всі держави-учасниці вживати заходів відповідно до положень Міжнародними медико-санітарними правилами 2005 р.;

4) надавати допомогу державам на їх прохання відповідно до їх національного контексту у підтримці постійного безпечного функціонування системи охорони здоров'я у всіх відповідних аспектах, необхідних для ефективного реагування на пандемію COVID-19 та інші тривалі епідемії;

5) допомагати державам на їхнє прохання у розробці, впровадженні та адаптації відповідних національних планів реагування на COVID-19;

6) співпрацювати зі Всесвітньою організацією охорони здоров'я тварин, Продовольчою та сільськогосподарською організацією Організації Об'єднаних Націй та державами у сфері охорони здоров'я щодо виявлення зоонотичного джерела вірусу та попередження розповсюдження таких вірусів;

7) регулярно інформувати держави-члени, у тому числі через органи управління, про результати зусиль зі збору коштів, глобальну реалізацію та розподіл фінансових ресурсів через План стратегічної готовності та реагування ВООЗ, включаючи прогалини у фінансуванні та досягнуті результати, у прозорий, підзвітний та швидкий спосіб, зокрема щодо підтримки, наданої державами;

8) забезпечити необхідними ресурсами Секретаріат для підтримки держав-членів наданням регуляторних документів, необхідних для забезпечення своєчасних та адекватних контрзаходів COVID-19;

9) ініціювати, якнайшвидше, та консультуючись з державами-членами, поступовий процес неупередженого, незалежного та всебічного оцінювання, включаючи, за необхідності, використання існуючих механізмів для перегляду отриманого досвіду та уроків міжнародної координації ВООЗ у реагуванні на виклик COVID-19 міжнародній системі охорони здоров'я, включаючи (i) ефективність механізмів, які діють у ВООЗ; (ii) реалізація Міжнародних медико-санітарних правил 2005 р. і статус виконання відповідних рекомендацій попередніх комітетів з перегляду Міжнародних медико-санітарних правил 2005 р.; (iii) внесок ВООЗ у зусилля ООН у боротьбі з COVID-19; та (iv) дії ВООЗ та їх строки, що стосуються пандемії COVID-19, та надання рекомендацій щодо покращення потенціалу глобальної протидії пандемії, готовності реагування на них, у тому числі шляхом посилення, у разі необхідності, Програми ВОЗ з надзвичайних ситуацій у галузі охорони здоров'я [4].

П. А. Вільярель зазначає, що резолюція COVID-19 вимагає оцінити ефективність діяльності саме ВООЗ, не згадуючи Китай [1]. Дійсно, основною і координуючою міжнародною урядовою організацією у сфері охорони здоров'я є ВООЗ, проте необхідно не забувати, що її ефективність залежить від дій та виконання зобов'язань за Конституцією ВООЗ та Міжнародними медико-санітарними правилами 2005 р. від держав-членів. С. Саяпін підкреслює, «якщо стверджується, що та чи інша міжнародна організація діє неефективно, причину потрібно шукати або в неефективності її функцій, спочатку закладених її державами-засновниками в статутних документах, або в поведінці будь-якої впливової держави, що перешкоджає її ефективності на практиці, або в некомпетентності конкретного міжнародного посадовця, що діє від імені організації» [5].

Резолюція спонукає до перегляду ефективності самих Міжнародних медико-санітарних правил 2005 р. через аналіз виконання зобов'язань держав-учасниць, включаючи дії КНР відповідно статтям 6 «Сповідання» та 7 «Обмін інформацією в разі несподіваних або незвичайних подій», і наскільки самі правила адаптовані на реагування на спалах та поширення пандемії, якою виявилася пандемія COVID-19.

Стаття 6 Міжнародних медико-санітарних правил 2005 р. встановлює, що «1. Кожна держава-учасниця оцінює події, що відбуваються на її території, за допомогою схеми прийняття рішень, що міститься в Додатку 2. Кожна держава-учасниця повідомляє ВООЗ за допомогою найефективнішого наявного зв'язку через Національного координатора по ММСП і протягом 24 годин після оцінки медико-санітарної інформації про всі, що відбуваються на її території події, які можуть являти собою, відповідно до схеми прийняття рішення, надзвичайну ситуацію в галузі громадської охорони здоров'я, що має міжнародне значення, а також відомості про будь-які медико-санітарні заходи, вжиті у відповідь на ці події. Якщо повідомлення, отримане ВООЗ, відноситься до компетенції Міжнародного агентства з атомної енергії (МАГАТЕ), то ВООЗ негайно повідомляє про це МАГАТЕ. 2. Після повідомлення держава-учасниця продовжує пересилати ВООЗ своєчасну, точну і досить докладну медико-санітарну інформацію, яку вона має, по можливості включаючи визначення випадків, лабораторні

результати, джерело і вид ризику, число випадків захворювання і смерті, умови, що впливають на поширення хвороби, і прийняті медико-санітарні заходи; і, при необхідності, повідомляти про наявні труднощі і необхідну підтримку в реагуванні на потенційні надзвичайні ситуації у сфері охорони здоров'я, що мають міжнародне значення». У статті 7 ММСП 2005 р. зазначається «Якщо у держави-учасниці є фактичні дані про несподівану або незвичайну подію в галузі громадської охорони здоров'я, незалежно від походження або джерела, яке може створити надзвичайну ситуацію в галузі громадської охорони здоров'я, що має міжнародне значення, воно надає Всесвітній організації охорони здоров'я всю відповідну медико-санітарну інформацію. **У такому випадку положення статті 6 застосовуватися у повному обсязі.**».

Необхідно зазначити, що відповідно положень резолюції «Відповідь COVID-19» розслідування за виконання ММСП 2005 р. та їхню пристосованість до реалій пандемії повинна оцінювати ВООЗ. Як вказує П. А. Вільярреаль у рамках ВООЗ оцінювати дії ВООЗ та держав-членів може або Незалежний наглядовий та консультативний комітет для Програми ВОЗ з надзвичайних ситуацій або Комітет з перегляду ММСП 2005 р., як це передбачено статтею 50 ММСП 2005 р., даючи перевагу саме Комітету з перегляду ММСП 2005 р., акцентуючи увагу, що він матиме оперативні та політичні переваги [1].

Отже, шлях до прийняття резолюції «Відповідь COVID-19» був досить тернистим від політичних ультиматумів до проведення вперше за всю історію діяльності ВООЗ сесії в онлайн режимі. Усі перепони не стали на заваді у прийнятті, хоч і політичної резолюції, проте документу, який демонструє єдність міжнародного співтовариства у боротьбі з коронавірусом. Пріоритети визначені в резолюції як для ВООЗ так і для держав. Скоординовані дії наразі є запорукою одужання усієї планети. Зрозуміло, що розслідування дій держав щодо поширення COVID-19 та міжнародних організацій, зокрема, ВООЗ, ще попереду. Проте, міжнародне співробітництво єдиний спосіб побороти поширення найбільшої загрози сьогодення COVID-19.

1. Villarreal P. A. Pandemic Intrigue in Geneva: COVID-19 and the 73rd World Health Assembly. URL: https://www.ejiltalk.org/pandemic-intrigue-in-geneva-covid-19-and-the-73rd-world-health-assembly/?utm_source=mailpoet&utm_medium=email&utm_campaign=ejil-talk-newsletter-post-title_2 (Дата звернення: 22.06.2020).

2. Secretary Azar Plenary Remarks at World Health Assembly. URL: <https://www.hhs.gov/about/leadership/secretary/speeches/2020-speeches/secretary-azar-plenary-remarks-at-world-health-assembly.html> (Дата звернення: 22.06.2020).

3. Letter to Dr. Tedros of the World Health Organization. URL: <https://twitter.com/realDonaldTrump/status/1262577580718395393?s=2> (Дата звернення: 22.06.2020).

4. COVID-19 response / A73/CONF./1 Rev.1. URL: https://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/WHA73/A73_CONF1Rev1-en.pdf (Дата звернення: 22.06.2020).

5. Роль Казахстана в борьбе с пандемией КВИ и международное право. URL: <https://365info.kz/2020/04/rol-kazahstana-v-borbe-s-pandemiej-kvi-i-mezhdunarodnoe-pravo> (Дата звернення: 22.06.2020).

6. Хендель Н. Чи впоралась Всесвітня організація охорони здоров'я у боротьбі з поширенням COVID-19? URL: https://ukrainepravo.com/international_law/public_international_law/chy-vporalas-vsesvitnya-organizatsiya-okhorony-zdorov-ya-u-borotbi-z-poshyrennyam-covid-19/ (Дата звернення: 22.06.2020).

The activities of the WHO World Health Assembly in combating the spread of COVID-19

Summary

The eve of the 73rd session of the WHO World Health Assembly, 122 states called on the WHO and the international community to thoroughly investigate the source and spread of COVID-19. The 73rd session of the WHO World Health Assembly was held on May 18-19, 2020 as an online conference. The WHO World Health Assembly, in accordance with paragraph a of Art. 21 of the 1946 WHO Statute (Constitution) has the power to establish right relating to sanitary and quarantine requirements and other measures against the international spread of disease. At the 73rd session of the WHO World Health Assembly on 19 May 2020, Member States adopted by consensus a resolution to combat COVID-19, supported by 140 States.

The 73rd session of the WHO World Health Assembly also criticized the organization for not providing and exchanging information on COVID-19 in a timely manner.

The COVID-19 Response Resolution was tabled with the support of more than 110 countries, including Australia, 27 EU Member States, Ukraine, Japan, the United Kingdom, Canada and others, and was later joined by 54 African States. None of the 194 WHO Member States opposed the draft COVID-19 Resolution, including the United States and China.

The path to the “COVID-19” Response was quite thorny, from political ultimatums to holding an online session for the first time in the history of the WHO. All obstacles did not prevent the adoption, albeit a political resolution, of a document that demonstrates the unity of the international community in the fight against coronavirus. Priorities are set out in the resolution for both WHO and States. Coordinated action is now the key to the recovery of the entire planet. An investigation into the actions of states on the spread of COVID-19 and international organizations, in particular the WHO, will still be ahead. However, international cooperation is the only way to combat the spread of the greatest threat of today, COVID-19.